

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Io. Freinshemii Commentarii in libros svperstites Q. Cvrtii Rvfi

**Freinsheim, Johann
Curtius Rufus, Quintus**

[Argentorati], [circa 1639 oder später?]

Cap. 9

urn:nbn:de:bsz:31-103771

apud Leuclaiurum; Hadrianopolim ad Subtanum Muratum perductum; illius iussu de pinna quadam ad murum urbis suspensum, laqueo vitam finisse.

4, 8, 12. *ATHENIENSES*) Quorum preces ante distulerat. vide Arrian. sine lib. I. nunc autem concessit, aduectis naue sacra legatis. Arr. 3, 1, 22. Quarenti quæ sit illa nauis? abunde satisfacere poterat Suidas & Harpocrat. in *πείραλ* & Thucyd. 3, 5, 15. & 3, 12, 4. & Sigon. de rep. Athen. 4, 5. Igitur honoris causa; forte etiam ideo, quod iam inaudiuerant de Hammone, *πείραλ* ipsi sacram nauem miserunt, quæ alias *Θεοῦ* dicebatur, quasi ludis sacris, atque sacrificiis feruens. Hunc intellectum habet, quod Plutarch. Demetrio cap. 13. tradit, haud diu postea decreuisse eos, ut qui ad Antigonum & Demetrium publico nomine irent, non legati, sed *Θεοῦ* dicerentur. & de fortuna Alex. 2, 12. *περὶ βούς πρὸς αὐτὸν ἂν ἐπέμπον, ἀλλὰ θεοῦ οἱ πόλις, καὶ πρὸς δακρυόεις, χρησμούς προσήροδον.* non legatos ad eum mittebant urbes, sed consultores numinis, responsaque illius oracula dicebantur.

O M N E S) Coniunxit Atheniensium aliorumque Græcorum legationes, quasi eodem tempore aduenissent. at illos Arrianus 3, 1, 22. Tyrum venisse scripsit, hos Memphim. 3, 1, 17. Simile vero postulatum Macedonum legatorum habes in Liu. 30, 42, 3. Locrensum, Liu. 29, 16, 4. Unde accidit ut vndique conuenientium querimonis legiime terminatis, vnusquisque cum gaudio rediret in sua, ut in re non dissimili ad Aim. DCCCLXXXIII. notat Anonym. apud Pythæum in Annal. Franc. pag. 85.

R Q V A) Alii ea quæ, & Raderus id habet pro genuino. mihi non placeat, quod sequitur, nisi, nisi scribas *æqua*.

4, 8, 13. *OBSIDES*) Malim: & obsides.

4, 8, 15. *PIRATICIS CLASSIBVS*) Hac forte occasione perductus ad eum est pirata, cuius liberum cum rege colloquium referemus DEO dante, infra ad 7, 8, 19. Hæc vero piraticæ classes causam dederunt emendatoribus, ut in hoc num. Spartanorum loco ponerent, *piratarum*. Nam de Spartanis ibi sermonem esse sciet, qui cum hoc Curtii loco, & alio 4, 1, 40. Supplem. 6, 1. comparauerit. & quoniam de re constat, de verbo omnem dubitationem eximunt Var. Lect.

Q V I P P E) Confer cum his Florum 3, 6, 1. & ibi notata.

4, 9, 2. *BACTRIANI*) Lego cum Acidalio vere coniectante: *Eac Scythæque & Indi conuenerant iam, & ceterarum &c.* potest tamen, *Iam*, puncto separari, & neci cum seqq. *Iam & cet. gentium copia &c.* Raderus. Tamen seruata veteri scriptura, non incommode locum explicari sic putem posse. *Bactriani &c. conuenerant, nam & ceterarum gentium, quæ videlicet primo prælio non interfuerant, supra 3, 2, 9. tum assuerunt partibus, simul cum his, qui prius depugnaverant. Persis videlicet, Medis, Armeniis, Derbicibus &c. Atque hunc ferme sensum huius loci existimauisse Bongarsium colligo, ex eo quod codici suo adscriptisse dicitur, pro *ceterarum* videri legendum *ceterarum*. Et firmat id Arrianus 3, 2, 7. *Coniunxerant sese his etiam Sacæ ex Scythiis orientali, iis qui Asiam incolunt: non imperio Bessi subiecti, sed Dario confederati.**

4, 9, 3. *DIMIDIO*) Vide infra ad 4, 12, 13.

ARMA) de armatura Persarum vide Brisson. lib. 3. pag. 287. & deinceps. Ceterum haud imprudens armorum Dario cura erat, quippe experientia docuit, multoties exercitum animis & viribus parem, vel etiam superiorem, caesum fuisse ab hoste, nulla re magis, quam armorum præstantia, præcellente. Vide Diodotum in hac historia. Exempla præbent Tacit. 2, 21, 1. *Nec minus Germanis armatus, sed genere pugnae & armorum superabatur.* Polyb. lib. 2. vbi de Gallis. & 15, 13. & 15, 15. vbi de Pœnis & Hannibale. Xenophon. *παιδῶν* 7. vbi de pugna Persarum contra Ægyptios. Sic Alex. Benedictus in Diator. de Tarenti Ycnetorum cum Gallis pugna lib. 1. armorum id

id discrimen notat: Galli, inquit, plurimi primo procerse prolapsi concidere. Pila enim breuiora gestant, ob id priores ictus sensere. Verum Galli gladio aptiores videbantur, nam quo breuior est, eo aptior habetur. Adde Sansouin. de regnis, pag. 47. b. Memorabile exemplum est in Chron. Marcellini ad annum Chr. 432. Etius longiore Bonifacii telo prius sibi preparato, Bonifacium congregentem vulneravit illisus. Itaque Milesius Aristagoras Spartanos, & mox Athen. in bellum Persicum exciturus, non oblitus est armatum Persicum eleuare. Vide Herod. 5, 49. & 97. vt & Alexander infra 4, 14, 5.

TEGUMENTA) Supra ad 3, 11, 15. Adde Stevvechium ad Veget. 3, 23, 4, 9, 4. **EQUITATVS**) Ea enim parte viritum magis fidebat. supra 3, 11, 1.

FALCATAE QUADRIGAE) Quantum mentio est primum in literis Iudicum cap. 1. & 4. dein apud Liuium 37, 41. Diodorum 17, 58. Vegetium 3, 24. quas Stevvechius caelo adumbravit in commentario ad Veget. formasque earum ex Curtio accepit, qui eam rem parum accurate delineavit & assequutus est; Liuium & Diodorum praeterit. Appianus de bellis Syriacis, & Mithridaticis docet, armatas has quadrigas magnam & horrendam stragem edidisse in exercitu. Raderus. Optima eorum curuum est descriptio apud Xenoph. lib. 6. *παύδατος*, vbi Cyro inuentionem eorum, vt quidem postea à Persis vsurpati sunt, tribuit. Eodem libro & de Abradatae curru, non vulgaria referuntur. Vide omnino Briffon. lib. 3. pag. 308. & sicq. Dampsterus ad Rosini antiquit. 10, 10. producit locum ex incerto auctore de Reb. Bellic. vbi itidem describuntur hae quadrigae. *Falciferus currus* appellat Lucretius 3, 746. loco elegantissimo, quem adscriberem, nisi paulo longior esset. Corrigendus hic L. Ampelius: *Apud Arbela, tribus praelis, triginta pedum legionum, equitum bis mille falcatorum curruum vici.* Scribo: *Apud Arbela, tertio praelio, trecenta pedum legionum M. equitum C. M. bis mille falcatorum curruum vici.*

4, 9, 5. ROTARVM ORBIBVS) Hoc non promptum est assequi, nam si ea fuit species falcium, quam Stevvechius ad Veget. 3, 24. expressit, quomodo potuerunt circumagi rotæ? Ego Curtium hic intelligo summæ curuaturæ rotæ, vt eam Quid. Metamorph. 2, 108. appellat, fuisse insertas falces, quæ extra rotam in latera porrectæ nunc sursum spectabant, qua incuruantur; nunc deorsum: sed qui deorsum, ad axem versas, quæ sursum, auersas ab axe fuisse. Raderus.

4, 9, 7. SATROPATEM) Nomen hoc varie scribitur; ego sic malui cum melioribus MSS. praesertim cum videam aliis etiam auctoribus ita fere scribi. Cognominem enim huic Mediæ Satrapam Athenæus 12, 9. *Satrabatem* appellat, non *Satrabacem*, Arrian. 7, 1, 15. & 7, 3, 2. *Atropatem* vocat, dixit F. E. vt Stephanus in *Σύνοχ.* quomodo & Strabo lib. 11. quamquam interpres *Atropatum* vertat, nam genitiuus *Ἀτροπατήρης* non est ab *Ἀτροπῆ*, sed ab *Ἀργονῆρης*. Idem Arrian. 3, 2, 8. vitiose *Atropatem*, & 6, 5, 13. paulo melius *Atrobatem* vocat. Porro Strabo inde *Atropatiam* scribit vocatam fuisse, Mediæ partem, quod mihi argumento est melius scribi nomen hoc illis, qui omisso S. scribunt *Atropater*. Quibus accedit Iustinus 13, 4, 13. quamquam apud eum paulo aliter *Atropater* vocetur. Tantum est extremam syllabam semper in *ces* finiri: nunquam in *ces*. Quod autem ex hoc Satrapæ Medi nomine, Curtiani Satropatis appellationem inuestigo, recte atque ordine facio. nam & iste Medus fuit, teste Arriano 3, 2, 8.

4, 9, 8. RAPIENDO) Liuius 22, 40, 6. *Annibal quamquam parte dimidia auctas hostium copias cernebat, tamen aduentu consulum mire gaudere, non solum enim nihil ex raptis in diem conuentionibus superabat; sed ne vnde raperet quidem, quicquam reliqui erat.* Sic apud Dionys. 6, 54. *Appius Claudius putat plebem, quæ secesserat,*

facile opprimi posse, quod raptò expediēti com̄eatus, non in longum suffecturi essent.

ARBELA) Locus hic lectori dubius & ambiguus occurrere possit, primum, quod auctor videatur in se pugnare: cum Arbela modo eis, modo trans Tigrim videatur ponere. Nam hic Curtius docet Dariū superato Tigri ad Arbela peruenisse: infra autem mox 4, 9, 14. narrat Alexandrum *prater Arbela ad Tigrim* demum *penetrasse*, quæ causâ fuit, uti Glareanus existimavit, pro Arbelis Carras reponendum. Sed locus bene habet, quem Glareanus non est assequutus, frustra que alienam vocem subiecit. Hoc dicit Curtius: Alexandrum non traiecit Tigrim eo loco, quo trans Tigrim Arbela sunt, sed Arbela è regione Tigris transiisse, & vada quaesivisse, per quæ Tigrim traiceret. Certum est ergo, Ptolemæo, Strabone lib. 16. Arriano 3, 2, 9: ipsoque Curtio testibus, trans Tigrim, Orientem versus Arbela sita fuisse. Cum enim Dariū omnes ex prælio fugientem Arbela properasse tradant, nec tamen Tigrim traiecit, sed Lycum & versus Mediam Ecbatana fugisse, dubitari non potest, quin Arbela fuerint trans Tigrim ex Mesopotamia venienti. Alterum est, quod Curtius apud Arbela prælium commissum scribat, & tamen Dariū media demum nocte ex fuga Arbela peruenisse affirmet, cum alii plerique omnes, Arrianus 3, 2, 9. Plutarch. c. 56. & apud eos Ptolemæus, & Aristobulus prodant pugnam factam non ad Arbela, sed Gaugamela. Sed hunc nodum Strabo soluit, quem mox in testem adducam. Interim Curtius non negat prælium ad Gaugamela commissum, sed Arbela, tanquam locum celebriorem, & Gaugamelis non longissime, si nostras terras respicias, distantem nominat. Alioquin ipse Curtius infra narrat Dariū ab Arbelis movisse castra Lycum versus, illoque traiecit ad Boumellum. [nos alias edd. sequenti Bumadum scribemus] flumen, quod 80. stadiis inde distat, venisse, atque ibi totis castris decertatum. Id flumen *Bumandum* appellat Arrian. 3, 2, 9. distareque Arbelis ait, stadiis 600. h. e. 19. miliaribus, & paulo amplius quadrante. Nec tamen videntur inter se pugnare, cum Curtius à Lyco 80. stadia numerat ad Boumellum, Arrianus ab Arbelis 600. stadia. Hunc locum omnium optime describit Strabo lib. 16. ipso fere initio: *Assyria similis est locis illis quæ circa Arbela sunt; & Lycum flumen intermedium habet. Arbela enim ad Babyloniam pertinent, & iuxta eam sunt. Trans Lycum vero Assyria campi Ninum circumiacent. In Assyria quoque pagus est nomine Gaugamela, apud quem Darius superatus amisit imperium: quare hic locus insignis est; ut & nomen. Cameli enim domus interpretatur: nam sic Darius Hystaspis F. nominavit, cum hanc possessionem Camelo in alimentum daret, in via (quæ per deserta in Scythiam itur) oneribus portandis, in quibus regni etiam alimentum erat, maxime defatigata. Pagum Macedones hunc cum tenuem viderent, Arbela vero habitationem memorabilem, ab Arbelo, ut tradunt, Ashmonei F. condita, circa Arbela & prælium & victoriam fuisse famam sperarunt, eamque scriptoribus tradiderunt. Arrianus 3, 2, 9. paulo expressius locum designavit, quam Strabo. De Gaugamelis idem Plutarchus cap. 56. quod Strabo, & Arrian. 6, 2, 19: Diodorus 17, 53. tacet omnino Gaugamela, & prælium ad Arbela confertum refert. Solin. cap. 58. Arbela indigitat locum prælii, uti & Plinius 2, 70. & 6, 13, 7. Tacitus 12, 13, 3. Ninus vetustissima sedes Assyriae, castellum insignis fama, quod postremo inter Dariū & Alexandrum prælio, Persarum illic opes considerant. Ergo, ut vides, Tacitus ad Ninum factum prælium dicit, quia non procul inde fuerat commissum. Raderus.*

Cuius notam integram hic descripsi, non quod per omnia approbem, sed quia intererat exactæ cognitionis, ne quid ex ea subduceretur. Fateor enim, ex primo dubio me non expedire eius explicationem. Video tamen quid Glareanus offenderit, nempe quod putaret duobus ex aduerso congregentibus exercitibus, non potuisse

tuisse fieri, ut eundem fluuium ambo transgressi, in vnum locum conuenirent. Sed hoc accidit propter flexus atque sinus eius annis, qui efficiunt, ut tam Dario, qui ex Babylonia Arbela petebat; quam Alexandro, qui ex Syria per Mesopotamiam; transfundus esse Tigris. Præter Arbela, ut recte exponit Raderus, non hanc habet significationem, quasi Arbela inter Alexandrum & Tigrim media fuissent; sed quod Arbelis trans amnem sitis, ipse non ea parte, qua proximum ad eam urbem iter erat, transierit fluuium, sed alio latere, quod non ex directo responderet urbi. Quod ad alterum dubium attinet, illud plane detulit Strabo loco recitato, cuius interpretatio Raderum fessellit, lectio interpretes. Sic enim translulerunt: *Aturia similis est locis iis, que circa Arbela sunt.* In textu legitur: *Ἡ δὲ Ἀρβηλα, τοῖς ἀπὸ Ἀρβηλα τῆς ποταμοῦ ἐστὶ.* & notatur in margine pro *ἐστὶ*, scriptos habere, *ἴσως*. Nihil verius est quam scribendum, *ἴσως*. *Aturia finissima est locis iis, que circa Arbela sunt.* Atque id nulla alia fini præstuxit, quam ut ostenderet, vnde plerisque scriptoribus nata sit opinio, Darium apud Arbela fuisse debellatum. Quomodo præter citatos à Raderò tradiderunt Dionys. Halicarn. in epist. ad Ammæum de Demosthene. Pölyæn. 4, 3, 6. & 17. Lucian. in Dial. Mortuor. vbi Alexandrum cum Scipione & Hannibale de imperatoria virtute disputantem inducit. Plutarch. non posse sua uiter viui secundum Epicur. cap. 41. & de fortuna Alex. 2, 15. & apophth. 38. Ælian. histor. var. 3, 23. Frontin. 2, 3, 19. Zonaras tom. 1. vbi de vaticinio Danielis. Zosimus lib. 1. Sed Strabo lib. 2. Marcellin. 23, 20. & Xiphilinus in Traiano Gaugamela nominant. Eademque designare Tacitum 12, 13, 3. vbi bene notat (priori coniectura recte omisa) Lipsius: scribendum, *sedes Assyria, & castellum &c.* ut intelligantur, non Arbela quidem, nam & ea vrbs magna erat; sed *Gaugamela*, quæ sita in Aturia, vbi & Ninus. Orosius 3, 17. apud Tharsum depugnatum scribit quo auctore, nescio. Epistola, quæ fertur Alex. ad Aristot. ad Gangem amnem. Sunt & in Galilæa *Arbela*, de quibus Ioseph. 12, 18. & Hieron. de locis Hebraicis. item *Gamala*, sic appellata à similitudine cameli. Ioseph. de bello Iud. 4, 1. Vitiose ergo apud Zonar. tom. 1. in descriptione huius proclii legitur *Γαυβήλα*.

NOBILEM SVÆ CLADE) Florus 2, 6, 15. *Canna; ignobilis Apulie vicus: sed magnitudine cladis (Romanæ) emerfit; & 40000. cede parua nobilitas.* Ita Iouius scripsit à memorabili pugna Selimis cum patre Baiasite, commissa ad Zorlum, pagum hunc, prius obscurum & ignobile, nomen aliquod, & splendorem fuisse consecutum: refutatus à Leunclauio Pandeët. Turcic. cap. 193. Sic apud Morisotum in Henrico Magno cap. 20. *Nariacum oppidum ignobile antea, postea victoria Regis ad posteritatem cum gloria deductum.* Sed cur Arbela vicum nominat Curtius, quæ alii urbem insignem? an hoc argumento est, cum non Arbela, sed potius Gaugamela scripsisse?

SICVT ANTE EUPHRATEM) Non dubito quin hæc verba sint inficticia. Quis enim credat Curtium monuisse tam putida? Acidalius tamen, adfentiente Raderò, maluit vltimam vocem *exercitum*; abundare, quoniam verbum *traiecit*, iam occupatum ab *Euphratem*, non posset inseruire alteri accusatiuo, *exercitum*.

4, 9, 16. **BVMADO**) Quidam impressi *Bumello*: alii *Bumado*, quomodo & in Ariano 3, 2, 9. legitur. at Arr. 6, 2, 20. Ptolemæum & Aristobulum sequutus hunc amnem *Bumelum* vocat. quare non multum interest quæ lectio recipiatur. Popma.

EQUITABILIS) Quædam edd. habent *æquabilis*. non recte. *Equitabilis est*. *ἰππῶν*. Loccenius.

NE STIRPES QUIDEM) Paulus Venetus 1, 27. de regionibus orientalibus refert, regnum Timochaim esse confine Persidi à parte Aquilonis, in quo nunc quoque patens campus, & vasta planities, vt ne vnam quidem arborem in ea inuenias. in qua aiunt Alexandrum cum Dario conflixisse. Popma.

PERMITTITUR) Modius: *permeitur*, non male, & fere inclino, vt sic fuerit. alii vulgarem lectionem fulciunt, in ditiis vocalis, *ad ea quæ pr. rec. permittitur*. Sed in melioribus & pluribus libris non comparent, *ad ea*.

4, 9, 12. *PONTIBVS INUNCTO*) Vide supra ad 3, 7, 1. vbi ostendi, quo loco Alexander transiit. Confer cum hoc loco Arrian. 3, 2, 1. De alia expeditione intelligendum est, quod scribunt nonnulli eum transiisse ad Zeugma, vt Plin. 34, 15. Dio lib. 40.

4, 9, 14. *QUARTO DIE*) Mirum hoc de quarto die. Nam Strabo 12. iter ex Eratosthene à Thapsaco seu Euphrate ad Tigrim, numerat stadia 1400. quæ nostratia efficiunt miliaria 40. cum triente, siue passuum 255000. Raderus. Sed notum est de celeritate Alexandri: cuius & alia quamplura exempla tradit Curtius.

PRÆTER ARBELA) Vide supra ad 4, 9, 8.

EFFVDERAT) Bongars. haud male comecit *offuderat*.

4, 9, 16. *A CELERITATE*) Isidorus 13, 21. & Rupertus 2, 29. de operibus Trinitatis, ab animalis Tigridis velocitate dictum putant, de cuius tremenda pernicitate Plin. 8, 8. multa. Sed cum Curtio facit Strabo lib. 11. & Plinius 6, 27. Theopylus tamen lib. 1. de lapidibus ab animali Tigride nomen flumini inditum tradit apud Plutarchum in de fluuiis, quod Bacchum per Tigrim transportarit. Hermetianax Cyprius & Aristonymus lib. 3. adhuc absurdiora commentatur apud eundem de Alphesibea nympha à Baccho in forma Tygridis per flumen transuicta. Hebræis appellatur *חידקל* Hidekel, teste Dauid Chimki, vel ab acuto sapore, vel celeritate cursus. Chaldaice Diglath. Plinius 6, 27. alludit in voce *Diglito*. In Epitaphio Iuliani, epigr. 37. dicitur *àzappo* *celeriter fluens*. Raderus. Maullacus in notis ad Plutarch. de fluuiis non Persica, sed Medica lingua sagittam *Tigrim* appellari contendit, idque aliorum auctoritate assertum it. nec ego id negauerim. Sed auctores quoque promiscue Medos pro Persis & contra ponere solent propter vtriusque gentis vicinitatem. Vide Scalig. in Cataloga Virg. pag. 224. Loccenius.

4, 9, 17. *IGITVR PEDES*) Diodor. 17, 55. paulo aliter: *Alexander, vt vehementia vadarum obfisteret, manus in se arte conferere, totamque corporum molem reclusi ingo connexam habere iussit*. Nescio quo auctore Patricius Senensis 3, 4. de regno scripsit, Alexandrum in hoc transitu, cernentem omnibus militibus suis id flumen ingressu esse formidabile exclamasse: *O me deerrinum, qui nunquam nave didicerim!* Certe nihil tale Curtius: cuius tamen verbis, vt plurimum ibi Patricius vtitur. Plane Zonaras tomo 1. hoc Alexandri apophthegma memorat, sed fluuii nomine non edito. At Plut. c. 102. *ad Nysam* accidisse tradit. Porro rationem Alexandri, traducendi copias, imitatus videatur Perdicas apud Diodor. 18, 35. non ita felici euentu, quam Demetrius apud Polyæn. 4, 7, 12. qui in Lysi transitu, equites qui robustissimos equos habebant, triplici ordine opposuit fluctibus. *his fracta rapiditas fluminis, transiitum pedibus faciliorem prebuit*. Pompeius apud Dionem lib. XXXVII. in transitu Cygni. Cæsar apud Lucan. 1, 220. in transitu Rubiconis:

Primus in obliquum sonipes opponitur amens

Excepturus aquas: molli tum cetera rumpis

Turba vado fracti faciles iam fluminis vadas.

Et ipse Cæsar de bello ciu. 1, 64. magno numero iumentorum in flumine (Ibero) supra atque

que infra constituto, transducit exercitum. pauci ex his militibus vi fluminis abrepti ab equitatu excipiuntur, ac subleuantur. interit tamen nemo. Eodem fere modo Rhodanum traiecit Annibal, apud Liu. 23, 27, 8. & secundum Coelium, Padum quoque; quod tamen non credit Liuius 21, 47, 6. In bello Genuensi cum Florentinis propter Lucam, pugna ad Auferim fluiuium commissa, pedites, equoque ipsos debilitati equites multos absorpsit annis, plurimos inuoluturus, nisi singulis quibus maiores melioresque essent equi, illis retinendis subleuantisque usus esset in alveo Piccininus. Blondus Dec. 3 lib. 4. Quod autem ait Curt. *letatis super capita armis transisse*, admonet me virginum Romanarum, quae duce Clælia tranarunt Tiberim, *ἀναδησάμεναι ἀπὸ τοῦ κεφαλῆς τὸς ἡγετωνικῶσι*. Plutarchi. de virt. Mul. cap. XX.

4, 9, 19. *DVM SVA QVISQVE*) Nam in huiusmodi discrimini- bus statim admonentur, nescio quo instinctu, animi; quemque proximum esse sibi. Ergo quod in hoc periculo Macedones, idem in hostili fecerunt Pœni, apud Liu. 23, 33, 5. plusque inter ipsos sibi quoque tendente (sic lego,) vi periculo prius euaderet quam cum hostibus certaminis erat. Et apud Tacit. 1, 65, 4. *vi tali in tempore sibi quisque properus, & tenta aduersum imperia aures*. Procop. lib. 2. de bel. Gothic. in fuga Gothorum ad Ariminum: *rastris raptim collectis tanto cum tumultu atque clamore discesserunt* (lego enim *ἄσπετος*, significantius, & narrationi aptius, quam *εἰρησῶς*) *ut neque imperium accipere possent, neque quicquam aliud in animo haberent; praeter quia ratione quisque primus desertis his castris in ea quae ad Rauennam erant, perueniret*. Sic Liuius 35, 11, 9. de Liguri- bus: *Sine consilio, sine imperio, pro se quisque currere ad sua tuenda*. Confer Gruteri No- tas Polit. ad Liu. 5, 40, 10.

4, 9, 20. *HINC METVS*) Tentat hanc lectionem Acidalius *hinc me- tus, hinc inuicem &c.* Non tamen insolens est scriptoribus deflectere nonnunquam ab usitatis formulis, quod in Tacito praesertim saepe est animaduertere.

INVICEM NATANTIVM) Non intelligo quomodo hæc duo ver- ba coniunctim explicari possint. plane fuit; *inuicem vocantium*, idque voluit quae statim subiicit; *mutuus clamor*.

4, 9, 23. *AVDACIÆ*) Possit Ennii dictum ad Alexandrum quoque trahi ex Æacidarum sanguine oriundum. Cicero de diuinat. 2, 56. *semper fuit, ut est apud Ennium 6, 20.*

solidum genus Æacidarum:

Bellipotentis sunt magis, quam sapientipotentis.

Augustus tamen nepotem in Hispanias mittens, precatus est illi gratiam Pompeii, & audaciam Alexandri, ut est apud Plutarch. Apophth. cap. 47. Raderus. Idem explosa Acidalii coniectura, quis sic emendabat: *audacia quoque &c. ratione nisi potest*. retinet *audacia ratio minus potest*, & sic explicat, ut rationem pro causa, causam pro culpa accipi velit: ut tandem fiat, non magnam fuisse Alexandri culpam, in tanto fortunæ obsequio temerarios conatus. Sed non admitto, non utique magis, quam alium vitium doctum, qui rescribit: *audacia ratio iniri potest*. hoc est, inquis, facile ratiocinari queas, quanta audacia fuerit Alexander, cum nunquam dubitauit se temere fecisse, licet interdum temeritas interueniret. Sed valde fallor, aut longe diuersus est Curtio animus: quem olim hac correctiuncula euidentior feci: *audacia &c. admirationi- nisi potest*. nec sane nouum in MSS. exemplaribus, nonnunquam antiquitatem detergere nonnullas literulas, praesertim si temere marginibus hæserint, quod & Floro 2, 7, 8. vitium oblatum fuisse existimaui. Sensus igitur est: Nullo magis quam audaciae no- mine celebris fuit. Sed ita in potestate habuit fortunam, ut eius rei admiratio valde hinc minui possit. *Nemo enim merito audax dicitur, qui nullo periculo, quicquid*

vult.

vult, conficit. Iam autem Alexandro ita successerunt omnia, ut ex euentu rem æstimationibus, omnia eius opera videantur facilia fuisse. Posset tamen eadem forte sententia erui, nihil mutata lectione pristina, si rationem capias pro calculo, summa, æstimatione, notione satis visitata, ut scilicet de ea detrabatur non nihil, nec tanta fuisse videatur hominis audacia, quanta utique apparuisset, si inimicam etiam fortunam sapius esset ausus lacessere. Huc credo respexisse Hermolaum Barbarum, cum in orat. ad Federicum Imp. quæ est edita in lib. XII. Epist. Politiani, sic scriberet: *Alexandrum illum Macedonem sunt qui minus egregium bello ducem fuisse prædicent, quod ei nullius pugna non secunda fortuna fuerit.*

PER ARMATOS) Alii diuidunt, per armatos. Sed iungenda in vnam esse vocem, recte vidit Acidalius. Ego præterea distinctione, & alterius vocula diuisione, alterius additione, perscrutabo locum. scribe: *Maxeus, qui* (vocalam hanc agnoscunt merito plerique libri.) *si transeuntibus flumen superuenisset* (vide Polyæn. Strategem. 1, 13. f. Cæsarem de bello Gall. 2, 10. Liuium 21, 5, 9.) *haud dubie oppressurus fuit incompósitos; in ripa demum, & iam perarmatos, adequitare cepit.* Quod quia fat certa ratione nititur, in textum recipiendum existimauimus.

4, 9, 24. **PÆONIUM**) Vitioso exemplari deceptus Patricius de regno 9, 18. *Pænorum* legit. vbi etiam, nescio quo ex Plinio lib. 3. cap. 1. ait Pænorum reges caput caesi à se hostis offerentem aureo poculo donasse. Tanta est citandi securitas, his fere potissimum, qui sibi fidem in omnibus haberi postulant. Ex Plutarchi cap. 70. narratiunculam istam hausisse potuit Patricius. Ille enim sic: *Pæonium præfeciis* (non sane Pæonia, permultum enim interest) *Aristo, cum hostem obiruncasset, ostendissetque Alexandro caput; Hoc donum, Rex, inquit, apud nos poculo aureo pensatur. Arridens Alexander, nempe vacuo, inquit. Ego vero tibi plenum propinabo.*

IN GVTTFRE) Similis euentus certaminis singularis, quo Satibarzanes occidit infra 7, 4, 36. forte etiam similis conditio hic fuit, ut nudo capite pugnaverint.

4, 10, 1. **ITER**) Vocem hanc merito & Mscr. & Editis nonnullis inferi, præter Acidalii Raderique consensum, docebit etiam Curtianæ phraeos observatio, quam exhibet Index, in pronounciare.

4, 10, 2. **LUNA DEFICIENTS**) Illustrant has lunæ tenebras nobilissimi Scriptores. Cicero de diuinat. 1, 53. Plinius 2, 70. Manil. Astronom. 1, 220. Lucret. 5, 746. Arrian. 3, 2, 4. Plutarch. cap. 56. Ptolem. Geographus 1, 4. *Διμζεκοφὴ πῶν Ὀλυμπιάδων.* Quos fere explicat Scaliger de emend. temp. lib. 5. & Canon. Itagog. lib. 3. pag. 293. vbi scribit contigisse hanc defectionem die 20. Septembris. cum quo consentit etiam Buntingus, qui eclipsin illam accurate delineauit. Videndus & Christmannus ad Alfraganum. Ex Radero.

SUFFUSO) Malim, *suffusa.* Virg. Æn. 3, 232.

lacrimis oculos suffusa nitentes.

FORMIDO) Hoc factum & apud barbaros, ut narrat Ioannes Roianus in hæc verba: *Colonus* (sive *Columbus*,) *ductor exercitus Ferdinandi regis Hispan. superioribus annis, quibus noue orbis India Occidentalis detectus est atque exploratus, apud Iamaicam insulam totum exercitum Christianorum ab imminente morte huius diuine discipline auxilio eripuit. Cum enim vniuersus Hispanorum exercitus in ultimo iam vite periculo esset constitutus, neque Dux à Iamaicensibus alimenta vllò posset modo impetrare (hæc enim ratione sperabant barbari exercitum Christianorum facile sine armis posse expugnari) rectorib. Iamaicensium renuntiare iubet, nisi sibi, suisque omnibus necessaria ad victum subministrarent, plurima illis ac suprema mala imminere: In cuius rei testimonium non multo post lunam*